

Het orgel in de Ned.Herv.Kerk te Rolde.

Van een orgel vóór 1847 is niets bekend ¹.

1847 op 28 november van dit jaar werd in deze kerk een orgel ingewijd. orgel kwam van Harlingen. Het kwam mede tot stand door een schenking ~~van de vroegere predikant~~ van de vroegere predikant Dr.C.Brouwer. De prijs voor orgel bedroeg f.1200 en werd geplaatst door de firma P.v.Oeckelen ~~van Harlingen~~ ², die daarna het onderhoud had ³.

1954 in dit jaar werd besloten het orgel te repareren. De restauratie w uitgevoerd door de firma Ernst Leeftang te Apeldoorn ⁴.

1962 in dit jaar kon het orgel weer in de kerk geplaatst worden. De dis tie van het orgel luidt nu:

<u>Manuaal I.</u>		<u>Manuaal II.</u>		<u>Pedaal.</u>	
Prestant	8'	Prestant	4'	Subbas	16'
Holpijp	8'	Holpijp	8'	Bourdon	8'
Octaaf	4'	Quintadeen	8'	Octaaf	4'
Gedekte fluit	4'	Fluit douce (quilt)	4'		
Open fluit	2'	Super octaaf	2'	tremulant	
Sesquialter	2 st.	Spitsfluit	1 1/2'	ventiel	
Mixtuur	2-3-4 st.	Speelfluit	2'	afsluitingen	
Trompet	8'	Scherp	3-4 st.	schuifkoppel	4
		Kromhoorn	8'		

* groot col. gleemb met hof.

Deze dispositie verschilt nogal van de oorspronkelijke ⁵.

Red. ma
Red. ma

Aantekeningen:

1. Zie A.J.v.d.Aa, Aardrijkskundig Woordenboek voor Nederland op Rolde.
2. In T.A.Romein, De Hervormde Predikanten van Drenthe, sedert de Hervor tot in 1861, ~~Groningen~~ 1861, p.111 staat: "Het orgel, te Harlingen gem is aangekocht voor f.1200.--, de kosten der vergroting met enige regi

ters en de verbeteringen daaraan door P.van Oeckelen en Zonen gedaan droegen om de f.1300.--; het werd ingewijd door de pred.E.J.Borgesius een leerr. over Efez.V:18b,19. C.Brouwer vroeger pred.hier gaf hierto f.1200.-- en kavendien nog aan de diakonij f.1000.--.Het heeft het nav gend opschrift: "De Herv.Gem.van Rolde ontving van een harer voormal leeraars den WelE.Zgel.Heer C.Brouwer, thans rustend leeraar te Assen als een blijk van blijvende liefde en voortdurende belangstelling in hare godsdienstige belangen; terwijl het door vrijwillige bijdragen d gemeente vergroot en verfraaid op den 28 Nov.1847 plegtig werd ingew Dit opschrift komt ook voor in J.Belonje en J.Westra van Holthe, Gene gische en Heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de kerken der pro cie Drente, Assen, 1937, onder Rolde. Het orgel wordt verder genoemd in Voorlopige lijst der Ned.Monumenten van Gesch.en Kunst, II(1909), p.32 Verder in Nieuwe Drentse Volksalm. 1962, p.47.

Volgens een bericht in de Drentsche Courant van 30 nov.1847 werd het orgel overgebracht door dhr.Langendijk. We moeten in hem een knecht zi van de orgelmaker Van Oeckelsg.Ook te Meppel wordt hij genoemd: Meppe 5 juli 1842 rep.voor f.216.37⁷ aan het orgel in de kerk der Ned.Herv. aldaar.

Volgens een in de kerk opgeplakt bericht is het orgel en oud "Gelder boerenorgel", waarvan de oudste pijpen uit ca.1700 zouden dateren. Een ander bericht vermeldt, dat het orgel gemaakt zou zijn door Honhof uit Eibergen. Het orgel zou dan vóór 1847 twee klavieren gehad hebben waarna later een aangehangen pedaal werd toegevoegd. Romein(zie hier- voor) spreekt over uitbreiding met enige registers en verbeteringen (F.v.Oeckelen.

Genoemde Honhof, bedoeld wordt H.Honhof, of zoals hij door M.Seijbel noemd wordt: K.Wouhof (zie Orgels in Overijssel, 1965, p.90: Haaksbergen, J Herv.Kerk, 1864 bouw van een orgel in de kerk aldaar; zie ook: Stemmen v Waarheid en Vrede, 1865, p.830, Haaksbergen 22-10-1865 nieuw orgel (oude 1851 door brand verwoest) door H.Honhof (of K.Wouhof) Eibergen).

Indien deze Honhof of Wouhof met dit orgel te maken heeft, zal hij h niet nieuw gebouwd hebben, daar het orgel pijpwerk bevatten zou uit 1 Vermoedelijk moet het orgel dus van een andere bouwer zijn en heeft h hof er aan gwerkt.

Hier doet zich dus het probleem voor, waar het orgel oorspronkelijk v

daan zou kunnen komen.

Afgaande op het bericht, dat het te Harlingen gemaakt zou zijn (zie 1 richt Romein), is het zaak na te gaan of het om die tijd te Harlingen gestaan zou kunnen hebben.

De orgels die te Harlingen in ong. 1850 stonden zijn:

Grote Kerk, orgel van Hinz 1776. Staat er nog.

Westerkerk 1854 P.v.Oeckelen. idem.

Herst. Ev. Luth. kerk. Kabinet-orgel 2 klav. 1825 L. en J. v. Dam.

Ev. Luth. kerk. 1825 ~~L. en J. v. Dam~~. Nog aanwezig. f. C. A. J. v. Dam

Doopsgez. kerk. 1810 A. v. Gruisen. Nog aanwezig.

R. K. kerk Zuiderhaven. A. v. Gruisen. 1783.

Nadere inlichtingen over deze orgels geven geen ander uitsluitel, dat het orgel zeer waarschijnlijk niet uit één van deze kerken kwam. Een andere mogelijkheid is echter, dat het orgel uit Harlingen kwam daar per schip werd aangevoerd. Dit zou er toe kunnen leiden, de herkomst van het orgel niet in Friesland, maar in Gelderland of Overijs te zoeken.

Één van de mogelijkheden is het oude orgel uit Delden, dat vervanger door een orgel van C.F.A. Naber in 1847. (Boekzaal 1847, dl. II, p. 643).

Van het oude orgel te Delden is het volgende bekend:

Rapport van de toestand van het orgel omstreeks 1700, met voorstel vergroting door Dierick Martens, orgelmaker te Alstätte (moet zijn Velden). Orgel te Delden soo als nu is:

Prestant 4 vt, Quintadeen gedeekt 8 vt, Octava 2 vt, Quintfluit 1½ vt, Quintatertia 2 fag, Mixtura 3 fag, Trompet 8 vt.

Hierby soude kunnen gevogt worden:

Principal 8 vt, Bordun gedeekt 8 vt, Octava 4 vt, Quinta 3 vt, Superocta vt, Rohrfluit 4 vt, Sexquialter 2 fag, Mixtuur 3 fag.

Windlade, Regeeringe, Pypen en een blaasbalg soude kosten 600 gl.

Delden, Archief van het Twickel. (zie M.A. Vente, Repertorium, Brussel 10 p. 61, no. 59).

Nu weten we niet of het voorstel van Martens uitgevoerd is, bovendien niet vastgesteld of het orgel te Rolde eventueel het orgel te Delden zijn. Het is ^{ten} voorbeeld hoe men door combinatie van gegevens wellicht achter de waarheid zou kunnen komen.

In 1982 luidde de dispositie als volgt:

Manuaal I. (onder)		Manuaal II (boven)		Pedaal
<u>Prestant</u>	16' D	<u>Prestant</u>	8' D	<u>Bourdon</u>
Prestant	8'	Holpijp	8	Prestant
Holpijp	8'	Fluit does	8 D	Octaaf
Octaaf	4'	Prestant	4	
Fluit	4'	Fluit	4 D	<u>Nevenregisters:</u>
Fluit	2'	Spitsfluit	4 D	afsluiting ondermanua
Mixtuur	2-1 st	Superoctaaf	2	afsluiting bovenmanua
Trompet	8	Speelfluit	2	afsluiting pedaal
				ventiel
				tremulant (verwijderd)
				pedaalkoppel
				tacet

Door het ondermanuaal naar voren te schuiven wordt dit manuaal aan het bovenmanuaal gekoppeld.

Manuaalen C - f'''; Pedaal C - f

De klavieren bevinden zich rechts van het orgel.

Indeling registers:

hp8-fl64-p8D-p4-sup02-spifl4-spefl2-fl8D

pedafsl.		ventiel
x b16		trem.
x p8		afsl. onderm.
x o4		afsl. bovenm.
o4		tr8
p16D		mixt. 1' 2-1 st.
hp8		fl2
p8		fl4

klavierlijst:

ped.kopp. tacet

opm. x zijn ped.registers

Uit bovenstaande is verder duidelijk, dat het orgel een aantal discan registers telde. Van het pedaal kan gezegd worden, dat het onvolledig was en in een slechte conditie verkeerde.

3. Het rapport van de firma Leeftlang zal zich nog wel in het archief van de kerkvoogdij bevinden. In de courant: Nieuwsblad van het Noorden van zaterdag 29 januari 1955 is een verslag te vinden van zijn werkzaamheden.
4. De veranderingen door de firma Leeftlang aangebracht zijn: algehele s' maak van het werk; het aanbrengen van een nieuwe windlade voor het pedaal (waar bleef de oude lade?); op deze windlade werden nieuwe pijpen gemaakt voor de Octaaf 4: C, Cis, D, Dis, E, F, Fis, G, Gis (9 pijpen).
Op Man.I verdwenen de Prestant 16 D en de Mixtuur 1' 2-1 sterk (waar zijn deze pijpen?)

Nieuwe aangebracht: Sesquialter 2 sterk
Mixtuur 2-3-4 sterk
Trompet 8'

- Op Man.II verdwenen de Prestant 8' D en de Fluit does 8' D (waar zijn ze pijpen gebleven?)

Nieuw geplaatst: Scherp 3-4 sterk
Kromhoorn 8'
Voor de Prestant 4' bijgemaakt: C, Cis en D (pijpen).

Indeling registerknoppen op de muziekbakomlijsting wordt nu:

(Man.II) hp8-qdena8-p8-fl4-sup02-spifl1¹/3-spefl2-sch2-4-kr

tr8	(I)	tr8	(I)
Mix2-3-4	(I)	Mix2-3-4	(I)
Openfl2	(I)	Openfl2	(I)
Gedfl4	(I)	Gedfl4	(I)
?		?	
?		?	
?		?	
?		?	

Klavieren:

links:

rechts:

ped-man.kopp.I

ped.man.kopp.II

5. Uit het bovenstaande is niet op te maken hoe het orgel er oorspronkelijk uitgezien zal hebben. Waarschijnlijk zal het vanaf het begin (datering ongeveer 1700?) één klavier gehad hebben met wellicht een aangehangen pedaal. Daarna is het misschien uitgebreid met een tweede klavier. In 1847 heeft P.v.Oeckelen het orgel uitgebreid, kwam toen het vrije pedaal. De verandering door de firma Leeftlang heeft wellicht nog oude delen het orgel doen verdwijnen en het is de vraag of daarvan nog iets is terug te vinden.

Bij de nu plaatsvindende restauratie dient wel zeer zorgvuldig te worden gegaan, wil het orgel niet nog verder aan waarde inboeten.